

2008-03-14

Jordbruksdepartementet
103 33 Stockholm

Nödvärdigt att mer pengar satsas på utveckling av alternativa metoder till djurförsök

Stiftelsen Forskning utan djurförsök, Djurens Rätt och Djurskyddet Sverige vill med denna skrivelse framföra vikten av att anslaget för utveckling av alternativa metoder till djurförsök ökas till minst samma nivå som år 2006, dvs till 18,5 miljoner kronor. Vi lämnar också förslag om andra sakfrågor som är av stor betydelse för arbetet med att utveckla alternativ till djurförsök.

Sammanfattning

Stiftelsen Forskning utan djurförsök, Djurens Rätt och Djurskyddet Sverige föreslår:

att anslaget för utveckling av alternativa metoder till djurförsök ökas till minst samma nivå som år 2006, dvs till 18,5 miljoner kronor,

att anslagsfördelningen även i fortsättningen ska ske enligt de 3 R:en och med särskilt fokus på att ersätta djurförsök,

att utveckling av alternativ till toxicitetstester prioriteras vid fördelning av medel, liksom utveckling av alternativ till djurförsök inom biomedicinsk forskning, särskilt metoder som ersätter användning av genmanipulerade djur samt att forskningsprojekt som är delfinansierade via EU-anslag får kompletterande nationella anslag,

att Jordbruksverket ska vara ansvarig myndighet för fördelning av statens anslag för utveckling av alternativa metoder till djurförsök,

att tjänsten som vetenskaplig utredare vid OECD ska vara kvar ytterligare några år,

att Sverige utarbetar en väl genomtänkt plan om EU beslutar att medlemsstaterna ska upprätta referenslaboratorium för validering av alternativ, och

att det ska finnas kompetens om alternativa metoder i en eventuell central djurförsöksetisk nämnd.

Djurförsöken ska begränsas och kontrolleras

Dåvarande jordbruksministern Anders Dahlgren lämnade i proposition 1978/79:13 om ändringar i lagen om djurskydd m.m. förslag som syftade ”till att begränsa och kontrollera” djurförsöken. Ett av förslagen var att staten skulle satsa pengar på utveckling av alternativ till djurförsök. I propositionen skrev jordbruksministern bland annat följande: ”För egen del vill jag framhålla att ett ökat utnyttjande av alternativa och kompletterande metoder måste inta en central plats i strävandena att begränsa användningen av försöksdjur”.

Djurförsöken ökar

De senaste åren har djurförsöken ökat i Sverige och i EU. Enligt myndigheternas försöksdjursstatistik är det så både enligt den svenska definitionen för djurförsök och enligt EU-definitionen. Särskilt märks ökningen av användning av genmanipulerade djur i försök. Det är främst möss som genmanipuleras och används i djurförsök. Användningen av genmanipulerade möss har ökat kraftigt inom biomedicinsk forskning i Sverige och i övriga EU-länder. Genomförandet av REACH innebär att djurförsöken kommer öka ännu mer.

Forskningsstöd för utveckling av alternativa metoder

För att utveckla, validera och sprida alternativa metoder till djurförsök är det nödvändigt att det satsas särskilt på det. Statens satsning på utveckling av alternativ började år 1979. Då avsattes en miljon kronor för det. Sedan dess har anslagen ökat under flera år. Den förra regeringen angav i sina regleringsbrev för Djurskyddsmyndigheten att minst 15 miljoner kronor årligen skulle användas för att ge stöd till utveckling av alternativa metoder. Djurskyddsmyndigheten gav enligt sin årsredovisning det året totalt 18,5 miljoner i forskningsstöd för detta ändamål, varav 16,5 miljoner kronor i stöd till forskningsprojekt för utveckling av alternativa metoder till djurförsök och 2 miljoner kronor till forskningsprojekt för förbättring av försöksdjurens förhållanden. Åren 2007 och 2008 har regeringen kraftigt minskat summan att fördela. För år 2008 har regeringen avsatt totalt 8 miljoner kronor till utveckling av alternativa metoder till djurförsök.

Fördelning av anslag enligt 3 R och prioritering av begränsade resurser

Anslagsfördelningen har skett med tydlig relevans för de så kallade 3 R:n (efter engelskans Refine, Reduce, Replace), dvs metoder som förbättrar/förfinar, reducerar och/eller ersätter djurförsök. Fokus för fördelning av anslag har legat på att ersätta djurförsök. Vi anser att det är angeläget med denna prioritering. Det är emellertid viktigt att anslagssumman är av sådan omfattning att det också är möjligt att ge anslag till forskningsprojekt som förbättrar/förfinar respektive reducerar.

Det har varit stort fokus på att ge anslag till utveckling av alternativ till toxicitetstester på djur. Det är viktigt att dessa satsningar kan fullföljas. Det är också viktigt att det satsas på utveckling av alternativ till andra djurförsök. I Sverige bedrivs en hög andel av djurförsöken inom biomedicinsk forskning. Det är mycket svårt att ersätta sådana djurförsök utan särskilda satsningar för det. Det är särskilt angeläget att det satsas på utveckling av alternativ till användning av genmanipulerade djur i försök. Dels därför att det är en verksamhet som ökat kraftigt under flera år och dels p g a att dessa djur riskerar att utsättas för lidande inte bara av försöket, utan också till följd av genmanipuleringen.

Anslag har givits till forskningsprojekt som är delfinansierade via EU-anslag. Förutsättningen för att få EU-anslag är att varje forskargrupp även har delfinansiering från annat håll. Det är viktigt att det finns medel tillräckligt så att Sverige även i fortsättningen kan stödja viktiga forskningsprojekt som prioriteras av EU.

Angeläget med helhetssyn för ansvarig anslagsfördelare

Enligt regeringens regleringsbrev ska årets anslag om 8 miljoner kronor fördelas av två myndigheter. Jordbruksverket ska fördela 5 miljoner kronor och Formas ska fördela 3 miljoner kronor. Det är ineffektivt att två myndigheter ska utlysa och fördela anslag för samma syfte. Det krävs en stor organisation för att utlysa och hantera ansökningarna och en stor kompetens för att bedöma dem. Det är resursslöseri att mer än en organisation ska utföra detta arbete. Uppdelningen på två myndigheter försvårar för forskarna då de måste ansöka om samma sak till två myndigheter.

Eftersom det är två myndigheter som ska fördela de begränsade resurserna innebär det antingen att få projekt kan få anslag eller att det fördelas små anslag till fler, med risk för att projekten inte kan utföras enligt planering. Även i prioriteringssyfte är det viktigt att samtliga ansökningar om forskningsanslag bedöms gemensamt och ställs i konkurrens med varandra. Vi anser att det är viktigt att det även i fortsättningen är Jordbruksverket som fördelar dessa pengar eftersom Jordbruksverket är ansvarig för övriga frågor som har med djurförsök att göra och därför kan sätta anslagsfördelningen i sitt rätta sammanhang. Det är angeläget med en helhetssyn också i det här avseendet.

Framförhållning och kontinuitet

Tidigare har utlysning av anslag skett i maj för att sedan beslut om anslag fattats i november/december. Det behövs alltså 6 månader - helst mer - för utlysning, för forskarna att skriva sina ansökningar och tid för granskning av ansökningarna i flera steg. Forskare som fick anslag i 2006 års utlysning fick beslut i mars 2007. De flesta av dem har anslag som räcker till mars-april 2008. Om inte nya anslag är klara då får de ett glapp som gör att de kan tvingas säga upp personal och avbryta projekten. Det är dessutom viktigt för forskarna att veta att det kommer att finnas finansiering även i framtiden (under förutsättning att de står sig i konkurrensen), åtminstone 3-5 år framåt, för att de ska tycka att det är mödan värt att skriva en ansökan och våga sig på att dra igång ett projekt.

Det är bra om projekt kan få hela finansieringen löst under ett eller flera år. Vissa projekt står och faller med dessa anslag och det kan hända att forskarna inte ens söker om det finns för små belopp att söka.

Vetenskaplig utredare vid OECD

Sedan år 2004 har Djurskyddsmyndigheten/Jordbruksverket haft en medarbetare anställd som vetenskaplig utredare vid Organisation for Economic Cooperation and Development (OECD) i Paris med arbetsuppgiften att bevaka och påskynda valideringen av alternativa metoder till djurförsök. Vi anser att det är viktigt att denna tjänst är placerad där så att Sverige kan medverka aktivt för förändringar vid OECD. Valideringsprocesserna är oacceptabelt tidsödande och byråkratiska. Det är nödvändigt att dessa effektiviseras så att utvecklade alternativa metoder kan ersätta djurförsök. De erfarenheter som skaffas via arbetet inom ESAC (ECVAM:s vetenskapliga råd) samt OECD blir särskilt viktiga om det kommer EU-krav på att varje land ska ha ett eget referenscentrum för alternativa metoder i framtiden. Vi föreslår att denna tjänst ska vara kvar åtminstone några år till.

Referenscentrum för alternativ

Förslaget till ändringar av djurskyddsdirektivet 86/609 lär komma att innehålla ett helt nytt stycke om att alla medlemsstater ska upprätta ett referenslaboratorium för validering av alternativ. Alla detaljer är inte klara men det verkar som om detta blir som en parallell till vad som finns inom livsmedels-säkerhet med Community Reference Laboratories och National Reference Laboratories. Hur kommer koordineringen i denna fråga att ske i Sverige om medel för alternativa metoder ska fördelas både från både Jordbruksverket, Formas och kanske eventuellt Lantbruksuniversitetet? Det är viktigt att Sverige har en väl genomtänkt plan för detta. Vi ser det som viktigt att olika parter ges möjlighet att delta med synpunkter vid utformningen, inklusive organisationer som dem vi representerar.

Kompetens om alternativ i central djurförsöksetisk nämnd

Om det inrättas en central djurförsöksetisk nämnd är det mycket viktigt att det inom denna finns kompetens om alternativa metoder. I annat fall får nämnden svårt att kunna utföra planerad prövning.

Cecilia Clemedson
Stiftelsen Forskning
utan djurförsök

Staffan Persson
Djurens Rätt

Lena Hallberg
Djurskyddet Sverige